

Uit de donkere kamer : essays over en interpretaties van Hermans' Donkere kamer van Damokles / Arthur Kooyman (red.). – Utrecht : Alexandria, 2002. – 126 p. ; 24 cm.

ISBN 90-6425-013-8 Prijs: € 10,-

De donkere kamer van Damokles, de bekendste roman van Willem Frederik Hermans, verschenen in 1958, scheidt de lezer op met een probleem: Wie is Dorbeck, de geheimzinnige figuur die de protagonist Henri Osewoudt tot illegale activiteiten overhaalt, maar naderhand onvindbaar blijkt? Sterker, bestaat hij eigenlijk wel? Van meet af aan heeft deze kwestie de nu al bijna een halve eeuw omspannende receptie van de roman beheerst.

Arthur Kooyman heeft in *Uit de donkere kamer* naar eigen zeggen 'de meest treffende en uitgebreide interpretaties' verzameld. Volgens dit vage criterium is een zestal beschouwingen geselecteerd, 'zodat de geïnteresseerde lezer de discussie over het boek kan volgen.' Dit is slechts ten dele waar, want de discussie begint al in de hier niet vertegenwoordigde kritieken in dag- en weekbladen. Bovendien ontbreken vanzelfsprekend ook de bijdragen in boekvorm, zoals *Over De donkere kamer van Damokles van Willem Frederik Hermans* (1976) van Frans A. Janssen en *De literaire misleiding in De donkere kamer van Damokles*, het proefschrift van W.H.M. Smulders uit 1983. Kooyman noemt dit laatste boek wel in zijn 'Bij wijze van voorwoord', dat één bladzijde beslaat, al schrijft hij het toe aan J. Smulders en neemt hij het onder een foutieve titel op in de bibliografie.

Het gemis van deze twee titels wordt enigszins ondervangen door de bijdrage van René Marres, 'Het misverstand, een centraal idee van *De donkere kamer van Damokles*'. Dit is een licht bewerkte versie van het eerste hoofdstuk van zijn monografie *Over de interpretatie van De donkere kamer van Damokles van Willem Frederik Hermans* (1996). Marres keert zich tegen de interpretatie die inhoudt dat het bestaan van Dorbeck bevestigd noch weerlegd kan worden en polemiseert in dit verband met Janssen en Smulders.

Vier van de zes bijdragen die Kooyman bijeenbracht, dateren van voor 1975. Het gevolg hiervan is dat veel in deze publicaties vervatte inzichten intussen ofwel onhoudbaar zijn gebleken ofwel zijn geïntegreerd in de genoemde studies. Dit geldt voor: 'De geboorte van een dubbelganger' van D. Betlem, 'Doublures binnen De donkere kamer' van Coen Bersma en 'De donkere kamer; perspectief en interpretatie van het gebeuren in *De donkere kamer van Damok-*

les van Willem Frederik Hermans', geschreven door G.J.P. van Hoek en C.B.M. Wingen. Een uitzondering maak ik voor 'Van Jean Paul tot Van der Waals. Nogmaals "De geboorte van een dubbelganger"', daterend van 1967, waarin Betlem de historische achtergronden van Hermans' roman belicht, in het bijzonder de geschiedenis van Anton van der Waals, op wie het personage Osewoudt is geënt.

Blijven over: de korte bijdrage van Kooyman zelf over de 'constructie-elementen' in de roman en de al genoemde bijdrage van Marres. Het is dus een merkwaardig boekje dat Kooyman de wereld in heeft gezonden. Een oordeel dat wordt versterkt door het ontbreken van een degelijk voor- of nawoord, waarin meer gezegd had kunnen worden over de receptie van *De donkere kamer van Damokles*, de onvolledige en foutieve bibliografie, het simpele feit dat de oorspronkelijke plaats van publicatie van de bijeengebrachte essays niet is verantwoord en andere slordigheden. Het bestaansrecht van *Uit de donkere kamer* is voor mij, kortom, even duister als de titel zelf.

G.F.H. Raat

Tijdschrift voor

**Nederlandse
Taal- & Letterkunde**

uitgegeven vanwege de Maatschappij
der Nederlandse Letterkunde te Leiden

2

2004 | jaargang 120